

Hónapló

Dalos György

Történelem és baleset

Berlin, 2019. szeptember 11.

Borzasztó szövegeket olvasok, nem mazochizmusból, hanem megbízásból. Egy felnőttképzésre szakosodott erfurti kiadó időről időre népszerű történelmi broszúrákat kér tőlem. Felajánlottam nekik, hogy jövőre elbeszélem Trianont az okulni vágyóknak. Erre azt mondták: inkább írjak mind az öt Párizs környéki békéről összehasonlító tanulmányt, vagyis számoljak be arról, miként bánt (el) az antant Németországgal, Ausztriával, Magyarországgal, Törökországgal és Bulgáriával, a vesztes központi hatalmakkal. Közhely, de így van: mind az öt szerződés „imperialista rablóbéke” volt (copyright Lenin), máig ható politikai és érzelmi következményekkel. A váltakozó helyszínek (Versailles, Saint-Germain, Neuilly, Trianon, Sèvres) között bóklászva újra meg újra visszajutok a palotához, amelyben a magyar küldöttség aláírta az ominózus diktátumot. Pedig a történet nem ott kezdődött, ott már csak lecsengett.

70

Hazánkra, mint a sorrendből kitűnik, szinte utolsóként került sor – csak az Oszmán Birodalom maradt el mögötte. Ebben nyilván az is közrejátszott, hogy az antant sem a Károlyi-kormányt, sem pedig a Tanácsköztársaságot nem tekintette partnernek – az utóbbit már a vörösteror miatt sem. A magyar delegáció végül 1920 januárjában indulhatott Párizsba, hogy átvegye a kész béketervezetet. Érdemi tárgyalásról szó sem lehetett, de egy formális meghallgatáson Apponyi Albert gróf, a küldöttség vezetője elmondhatta a tervezettel szembeni érveit. Idehaza a többnyelvű beszéd a szenzáció erejével hatott, és jó ideig táplálta azt a reményt, hogy diplomáciai úton enyhíteni lehet a drasztikus feltételeken. Maga Apponyi is bizakodhatott még, és többek között emiatt növekvő aggodalommal figyelte a világsajtóban megjelenő magyar vonatkozású anyagokat. Márpedig ezek jobbára a különítményesekről, a fehérterrorról – Somogyi Béla és Bacsó Béla meggyilkolásáról – és az antiszemita kilengésekről szóltak. A gróf, egyébként intranzigens ellenforradalmár, tapintatos hangnemű levelet írt a kormánynak, amelyet Simonyi-Semadam Sándor miniszterelnök a nemzetgyűlés március 17-i ülésén fel is olvasott.

„Mind sűrűbben érkeznek hozzánk olyan hírek – panasolta Apponyi –, amelyek arról számolnak be, hogy hazánkban egyéni vállalkozások felekezeti szempontokból a polgároknak a köztörvények által biztosított szabadságát és az egyének életét veszélyeztető módon erőszakoskodnak. [...] Méltóztatásuk haladék nélkül minden erővel és az államhatalom teljes súlyának latba vetésével intézkedni, hogy a törvény uralma az egész vonalon mielőbb helyreálljon.” Nyomatékként feltette a kérdést: vajon ha Magyarországon

„a legrovidebb idő alatt” nem áll helyre a jogbiztonság, egyáltalán lehetőnk-e abban a helyzetben, „hogymegbízásunkban továbbra is eljárjunk”.

Maga a történet ismert, és szubjektíve szóra sem volna érdemes, ha az Apponyi-levél e drámai lezárása után felhagynánk a Nemzetgyűlési Napló továbbolvasásával. Mert ami a levél ismertetését követi, azt olyannyira mainak, már-már személyesnek érzem, mintha ma történe. Gondolok itt a közbekiáltásokra, amelyekkel a T. Ház tagjai nem a levélben jelzett bajokra, hanem az ország jó hírét csorbító sajtóhangokra reagálnak: „A zsidó sajtó terjeszti!”, „Zsidó manőver! Becsapják Nyugat-Európát a zsidók!”, „Apponyi is félre van vezetve!”, „A legjobb dolguk volt a zsidóknak Magyarországon!”, „Zsidók által fizetett bérecek!”. A sarokba szorított miniszterelnök pedig a jegyzőkönyv által is rögzített hangzavarban ekként mentetegetőzik: „Legnagyobb feladatunk tulajdonképpen a békekötés. [...] Tessék elhinni, a zsidógyűlölet, a zsidók elleni antipátia nem ér annyit, mint Magyarország épsége.” És így tovább – abban a jegyzőkönyvben alighanem a „zsidó” szó fordul elő leggyakrabban. Száz évvel utóbb úgy hat rám ez a vita, mintha az interneten találtam volna: józan, mérséklő szándékú üzenetet őrzöngő kommenthullám fullaszt bele a gyűlöletkultúrába. Maga a tét – „Magyarország épsége” – addigra területi értelemben réges-rég elveszett, nem menthette meg sem Apponyi retorikája, sem pedig a nemzetgyűlés önmérséklete. A hivatalos Párizst sem a vörös-, sem a fehérterror, jószerivel Magyarország sem érdekelte. Mi hát a fontosabb: az ország vagy az országimázs?

*

71

SUV = sport utility vehicle, sportcélú haszonjármű, utcai terepjáró, szabadidő-autó – így oldják fel a szótárak annak a gépkocsinak a rövidítését, amely a múlt hét vége óta riadt közbeszéd tárgya Berlinben. Múlt pénteken este hét óra tájban az Invalidenstrasse és az Acker-Strasse sarkán egy ilyen kocsi a megengedett sebességet túllépve nekiütközött egy közlekedési lámpának, ledöntötte, majd ráfordult a gyalogjáróra. Ott elütött egy hatvannégy éves asszonyt, annak hároméves unokáját, egy huszonnyolc éves spanyol és egy huszonkilenc éves angol férfit – mind a négyen meghaltak. A SUV vezetője, egy negyvenkét éves berlini vállalkozó súlyosabb, hatéves kislánya és hatvanhét éves édesanyja könnyebb sérüléseket szenvedett. Az eseményt sokféleképpen meg lehet közelíteni: a rendőrség gondatlanságból elkövetett emberölésként vizsgálja, eddig ötven szemtanút hallgatott ki. A vezető állítólag lábgörcs vagy epilepsziás roham miatt veszítette el a kontrollt a Porsche Macan fölött – de pontosan nem tudható, mert az orvosokat köti a titoktartás. A lakosság mécsesek és virágok közt gyászolja a négy áldozatot, mások felháborodásuknak adnak hangot: egy petíció a 30 kilométeres sebességkorlátozást követeli, a kerület zöldpárti polgármestere magát a járműtípust tiltaná ki: az ilyen tankszerű járműveknek nincs mit keresniük a városban – klímagyilkosok, baleset nélkül is veszélyesek. A szakértők azon spekulálnak, hogy vajon egy kisebb kocsi a lámpaoszlopnál megakadva talán kevesebb bajt okozott volna.

Ezen az útvonalon gyakran megfordulok, A.-val, kis méretű autóban, könyvtárba, szupermarketbe tartva, máskor villamoson, autóbuszon a pályaudvar

vagy a tegeli repülőtér felé menet. Átlagos körülmények között pénteken es-ténként akkora itt a dugó, hogy a gyorsajtás, az előzés, a sávváltás szinte elképzelhetetlen. Ahhoz, hogy épp itt történjék az utóbbi évek legnagyobb berlini közlekedési balesete, óriási véletlen kellett. Ezen tűnődöm múlt pén-tek óta, és meditáción akarva-akaratlan ifjúkorom egyik legnagyobb hatású olvasmányát, Thornton Wilder *Szent Lajos király hídja* című regényét jut-tatja eszembe. A 18. századi Peruban egy függőhíd zuhan a mélybe, öt em-bert sodor magával. Az ő sorsukat nyomozza Juníper, a ferences barát, mint valami csuhás mesterdetektív, mégpedig abból az előfeltevésből kiindulva, hogy a hídon, amelyen addig naponta több száz ember haladt át mindkét irányban, miért épp ez az öt személy tartózkodott azon a napon, abban az órában. Terjedelmes dolgozata miatt, amelyben a tragédiát isteni rendelésre vezeti vissza, az egyház eretneknek nyilvánítja, és Juníper máglyán végzi.

Utána lehetne-e menni annak, próbálok tovább haladni a wilderi szálon, hogy azon az estén miért éppen ez a négy gyanútlan áldozat, négy különböző korú, nemű és nemzetiségű ember tartózkodott a pár négyzetméternyi hely-színen, és a sofőrnek miért ott és akkor kellett rosszul lennie. Tetten érhető-e valami sorsszerűség, „Isten ujjá” ebben a megrázó történetben? Ha istenhívő volnék, erre a kérdésre csakis igennel felelhetnék, hiszen mi más történhet a világban, mint amit a legfőbb hatalom akar? Csakhogy ezzel szabályszerűen, még csak nem is gondatlanságból, hanem előre megfontolt szándékból elkö-vetett többszörös emberölés gyanújába fognám a Teremtőt – az Őrizetbeve-hetetlent, a Kihallgathatatlant. És őt kellene okolnom mindazért a milliányi szörnyűséges balesetért, amely terepjárók, ledőlt közlekedési oszlopok és ép-pen ott tartózkodó járókelők nélkül is nap mint nap bekövetkezik.

*

Rendőrségünk, mely szolgál és véd, behatolt Pikó András kampányirodá-jába, és elvitt onnan két laptopot meg egy halom papírt. Az eljárás mintha miniatűr mása volna az Alekszej Navalnij pártirodáiban egyidejűleg tartott tömeges házkutatásnak. A különbség egyfelől az arányokban van. Nagy or-szágokban minden nagyobb szabású – a kormányfő is. Fontosabb eltérés-nek tartom a nyilvánvaló indokot: Putyin elnök bosszút áll az ellenzéken a Moszkvában elveszített szavazatokért, Orbán Viktor pedig fél, hogy szava-zatokat fog veszíteni. Fél Józsefvárostól, attól a kis irodahelyiségtől, a két laptoptól és a papíroktól. Fél Udvarhelyi Tessza kampányfőnöktől és Pikó Andrástól.

Hirtelen valamiféle részvétet érzek miniszterelnökünk iránt, szinte sze-retném megnyugtatni a harminc évvel ezelőtti tegező formában. – Viktor – mondanám –, szedd össze magad! Józsefváros nem olyan nagy – ha befut-nak, több is vezett Mohácsnál! Az az iroda semmi a Várhoz képest. A két laptop nem éri meg – ha van is rajta új infó, mi az a te titkaidhoz képest? És ne félj Tesszától, Andrástól – őt különben személyesen ismerem, és garan-tálom: jó ember. Ezt mondanám neki, de én is félek, hogy ezzel még jobban megijesztem.

A pitiánerségükbe fognak belebukni.